

OVERDENKING

Het boek Job is één van de spannendste en heftigste verhalen die er in de Bijbel staan. Het hoort bij de wijsheidsliteratuur. Job is een verzonnen personage, net zoals de vader van de verloren zoon en zijn oudste broer en de beide zonen zelf verzonnen personages zijn. Zij treden op in een gelijkenis, een verhaal dat Jezus mensen vertelt met de bedoeling hen beter te laten begrijpen hoe God is en wie zij zelf zijn. Het verhaal van Job en zijn vrienden is ook zo'n gelijkenis.

Op het moment dat je zo'n verhaal instapt vergeet je dat het een verhaal is, dan wordt het allemaal echt – dat is ook de bedoeling. En Job is ook echter dan echt. Je kunt hem overal komen. Een mens die verlies op verlies lijdt. Het is niet te geloven wat sommige mensen te verduren krijgen aan tegenslag, onrecht, ziekte, verlies en verdriet. En het is niet te geloven wat deze mensen soms te horen krijgen uit de mond van goedbedoelende anderen.

In de voorafgaande hoofdstukken is te lezen dat Job, de man die alles kwijt is geraakt, rustig zegt tegen zijn vrouw, die hem aanraadt dat geloof nu maar eens aan de kant te gooien: 'De Heer heeftgegeven, de Heer heeft genomen, de naam des Heren zij geloofd', een bewonderenswaardige maar ook bijna bovenmenselijke geloofsbelijdenis. Tot twee keer toe zegt Job dit. Maar in dit hoofdstuk komen we een hele andere Job tegen.

Vloekend en tierend, vol felle bitterheid en wanhoop. Het lijkt wel of Satan, die tegen God zei dat die rechtvaardige Job gewoon een mooi-weer gelovige is, en dat zodra onheil hem zou treffen er niets meer van zijn geloof over zou blijven, gelijk heeft gekregen. Je schrikt ervan wat Job allemaal durft te zeggen. En dat dat allemaal in de Bijbel staat!

Voor de vrienden van Job is het ook moeilijk om aan te horen. Hoe Job zijn geboortedag vervloekt. Hoe hij God beschuldigt en uitdaagt.

Die vrienden van Job hebben geen beste reputatie. Maar ze hebben wel eerst een hele week zwijgend bij hem gezeten. Dat is bijna niet om op te brengen voor een mens en ze deden het toch maar. En de eerste van hen die het woord neemt, Elifaz, kiest zijn woorden heel zorgvuldig. Hij begint met Job voorzichtig te vragen of hij het wel verdragen kan dat iemand iets tegen hem zegt. Hij is zich ervan bewust dat elke poging tot troost hier als een vloek kan klinken. Toch vindt hij dat hij wel iets moet zeggen. In eerste instantie gaat hij helemaal naast Job staan. Hij zegt: Job, jij hebt zoveel voor anderen betekend, je hebt anderen getroost.

Je had zo'n sterk en inspirerend geloof, kan dat geloof jou nu ook niet helpen? Waarom richt je je niet tot God? Je weet toch dat Hij onze toeverlaat is, dat God absoluut te vertrouwen is? Waarom ga je nu dan zo tegen God te keer? Dat is niet eerlijk. God is rechtvaardig, dat staat vast, God valt niets te verwijten. Dus, ook al vind ik het moeilijk om dat tegen je te zeggen, ik moet dat toch doen: er moet wel een reden zijn, Job, dat deze verschrikkelijke dingen jou overkomen. Want God doet nooit iets zonder reden, nooit. Als je aan God gaat twijfelen, Job, dan ben je pas echt verloren!

De tweede en derde vriend zullen zich een stuk minder pastoraal opstellen. Ze hebben zich blijkbaar enorm lopen opwinden over wat Job allemaal durft te zeggen, godslastering is het. Ze kunnen het niet langer aanhoren, barsten los en lezen hem de les. Er zit een enorme passie in deze discussie, zowel bij Job als bij de vrienden. Inzet van dit spannende gesprek is de vraag of God te vertrouwen is. En dat is geen theoretische vraag. Van het antwoord hangt hun leven af. Het is de vraag of dit leven goed is, of het betekenis heeft, of er recht bestaat en goedheid, of dat het leven gewoon één grote wrede grap is en wij willoze speelballen zijn van een grillig en onrechtvaardig lot, pluusjes voortgeblazen door de wind.

De vrienden nemen het op voor Gods rechtvaardigheid en verdedigen zijn eer. Job klaagt God aan en slingert Hem van alles in het gezicht, nog extra geprikkeld door wat zijn vrienden allemaal te berde brengen. Job gaat recht tegenover God staan en eist van God de mens te behandelen als zijn gelijke. Geen wonder dat de vrienden vinden dat hij wel eens een toontje lager mag zingen en Job aan zijn plaats herinneren: hij is uiteindelijk niet meer dan een schepsel en God is wel de almachtige Schepper. Een beetje meer eerbied graag, Job!

En toch zal God- dat zullen we volgende week horen- zal aan het eind van dit vele hoofdstukken beslaande twistgesprek zeggen dat het niet de vrienden zijn, die zo opkwamen voor Zijn eer, maar dat het Job is, die zo fel tegen God te keer ging, die goed van Hem gesproken heeft.

Wat heeft Job dan goed gedaan en de vrienden fout? Weet u het?

Ik zal u vertellen wat ik denk. Ik denk dat het 'm erin zit dat die vrienden, welke woorden ze ook gebruiken, *over* God praten en hem opsluiten in hun redeneringen, in een gesloten systeem. En Job praat *tegen* God. Daarin zit een zekere openheid. Uitgangspunt van hoe de vrienden denken over God is: God doet niets zonder reden, God zit altijd goed. En dus moet het leven, waarvan God de ontwerper is, wel eerlijk in elkaar zitten.

Tja, en dat moet Job wel fout zitten. Daar valt geen speld tussen te krijgen en toch klopt het niet. God wordt hier gelijk gesteld aan het lot. De gedachte dat het leven misschien wel niet altijd eerlijk zou zijn kan niet worden toegelaten, dan valt het systeem in duigen. Soms houden wij zo krampachtig vast aan het systeem van onze overtuigingen dat we mensen uit het oog verliezen, en hen opofferen aan onze principes.

Door zo sterk vast te houden aan hun systeem keren de vrienden zich Job en maken zijn lot nog erger. Was er maar één die tegen Job gezegd had: 'Verschrikkelijk wat jou allemaal overkomt, ik begrijp het ook niet. Waarom treft dit jou en niet mij?' Maar dat gebeurt niet.

Job praat niet zoals de vrienden over God, maar hij praat tegen God. Hij richt zich voortdurend tot God, dat blijft hij doen, ook in zijn vertwijfeling. En zo blijft hij op God hopen, ook nu Gods gezicht voor hem verduisterd is. Job weigert het hoofd te buigen en een schuld te erkennen die hij niet voelt, om God maar tevreden te stellen. Juist dat zou Gods eer te na zijn; in een God die dat van hem vraagt weigert hij te geloven.

Job wil God niet kwijt. En hij daagt God hier uit om te laten zien wie Hij echt is. Hij wil het weten! Zoals Jacob bij de Jabbok het gevecht met God aangaat, vraagt naar zijn naam en zegt: 'Ik laat U niet gaan, tenzij Gij mij zegent.' Na dit gevecht krijgt Jacob de naam Israel, die naam betekent: hij die worstelt met God. Dat is ook wat Job hier doet, worstelen met God. In zijn wanhoop, boosheid en vasthoudendheid schuilt een enorme kracht, in al dat gekanker zit iets heel vitaals en hoopvols.

Zoals in iedere relatie die echt iets betekent soms ook strijd nodig kan zijn. Boos zijn op iemand die je lief is, is een vorm van betrokkenheid. Je kunt ook veel te vroeg zwijgen, je schouders ophalen en denken: laat ook maar. Dan neem je afstand van de ander. Job neemt geen afstand van God. Dat is het enige wat hij niet doet. Ook al begrijpt hij helemaal niets van wat hem allemaal overkomt en wordt hij tot overmaat van ramp ook nog door zijn vrienden beschuldigd. Al is het leven zo totaal oneerlijk en heeft hij daar geen verklaring voor, hij laat God niet los.

Job blijft hopen op een God die hij kan vertrouwen, op goedheid, op eerlijkheid. Dat moet toch te vinden zijn, ergens, ooit. Dat kan toch niet anders? Zo heeft God het leven toch bedoeld?

God, alsjeblieft, geef antwoord. Laat me niet alleen, roept hij. Ik ben bij U toch zeker aan het goede adres? Tot wie zou ik anders gaan? Wat antwoordt God op deze klemmende vraag van Job? Dat horen we volgende week.